

orhanizatsiia derzhavnoi pidtrymky [Development and implementation of convergent technologies in Ukraine in the context of the new industrial revolution: the organization of state support]. Kharkiv: FOP Aleksandrova K. M., 2016.

Naukova ta innovatsiina diialnist Ukrainy [Scientific and innovative activity of Ukraine]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2016.

"OECD Science, Technology and Innovation Outlook 2016" Organization for Economic Co-operation and Development OECD Science, Technology and Innovation Outlook 2016/Organization for Economic Co-operation and Development. http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/science-and-technology/oecd-science-technology-and-innovation-outlook-2016_sti_in_outlook-2016-en#page164

"OECD Science, Technology and Industry Outlook Policy Database" Organization for Economic Co-operation and Development. http://qdd.oecd.org/data/stiob_country_item_topic_policy_source

"Stratehiia innovatsiinoho rozvytku Ukrainy na 2010–2020 roky v umovakh hlobalizatsii nykh vyklykiv (proekt)" [The strategy of innovative development of Ukraine for 2010–2020 in conditions of globalization challenges (draft)]. Ofitsiinyi sait Komitetu z pytan nauky ta osvity Verkhovnoi Rady Ukrainy. <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document?id=48719>

"Statystychna informatsiia" [Statistical information]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

"The Global Innovation Index 2016. Report". World Intellectual Property Organization. http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2016.pdf

УДК ([658.62-029:001.895]:33(477)06):159.937-021.321

ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ЕКОНОМІЦІ

© 2017 ЗИЗА О. О.

УДК ([658.62-029:001.895]:33(477)06):159.937-021.321

Зиза О. О. Особливості сприйнятливості інноваційних продуктів у вітчизняній економіці

Метою статті є дослідження особливостей сприйнятливості інноваційних продуктів у вітчизняній економіці. На прикладі ринку мобільного зв'язку здійснено аналіз щодо дифузії інновацій та їх сприйяття в межах ділового циклу. На основі проведеного аналізу було визначено, що різниця між часом винайдення нового продукту чи технології та часом його застосування, дифузії у вітчизняній економіці пов'язана з різними траєкторіями ділового циклу. Проведено порівняльний аналіз конкурентних переваг у здійсненні інновацій у Фінляндії, Швейцарії та Україні крізь призму факторів, що визначають конкурентоспроможність інновацій, та факторів, що не сприяють здійсненню підприємницької діяльності. Визначено, що переважно у країнах – лідерах підприємницької діяльності найбільше заважають економічні чинники, а в Україні – соціальні та політичні. Низька інноваційна здатність порівняно із Фінляндією та Швейцарією у вітчизняній економіці пов'язана зі слабкою інноваційною інфраструктурою.

Ключові слова: інновація, інноваційна сприйнятливість, дифузія інновацій, конкурентоспроможність.

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 24.

Зиза Олена Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії, т. в. о. директора Навчально-наукового інституту економіки та підприємництва Донецького національного університету економіки і торгівлі імені М. Туган-Барановського (вул. Курчатова, 13, Кривий Ріг, Дніпропетровська область, 50042, Україна)

E-mail: 77zuzuka@mail.ru

УДК ([658.62-029:001.895]:33(477)06):159.937-021.321

Зыза Е. А. Особенности восприимчивости инновационных продуктов в отечественной экономике

Целью статьи является исследование особенностей восприимчивости инновационных продуктов в отечественной экономике. На примере рынка мобильной связи осуществлён анализ диффузии инноваций и их восприятия в рамках делового цикла. На основе проведеного анализа было определено, что разница между временем изобретения нового продукта или технологии и временем его применения, диффузии в отечественной экономике связана с различными траекториями делового цикла. Проведен сравнительный анализ конкурентных преимуществ в осуществлении инноваций в Финляндии, Швейцарии и Украине сквозь призму факторов, определяющих конкурентоспособность инноваций, и факторов, не способствующих осуществлению предпринимательской деятельности. Определено, что в основном в странах – лидерах предпринимательской деятельности больше всего мешают экономические факторы, а в Украине – социальные и политические. Низкая инновационная способность по сравнению с Финляндией и Швейцарией в отечественной экономике связана со слабой инновационной инфраструктурой.

Ключевые слова: инновация, инновационная восприимчивость, диффузия инноваций, конкурентоспособность.

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Библ.:** 24.

Зыза Елена Александровна – кандидат экономических наук, доцент кафедры экономической теории, в. и. о. директора Учебно-научного института экономики и предпринимательства Донецького національного університету економіки і торгівлі імені М. Туган-Барановського (ул. Курчатова, 13, Кривий Ріг, Дніпропетровська область, 50042, Україна)

E-mail: 77zuzuka@mail.ru

UDC ([658.62-029:001.895]:33(477)06):159.937-021.321

Zyza O. O. The Characteristics of Susceptibility of Innovative Products in the Domestic Economy

The article is aimed at studying the characteristics of susceptibility of innovative products in the domestic economy. On the example of the mobile communications market, an analysis of the diffusion of innovations and their acceptance in the context of business cycle has been carried out. On the basis of the mentioned analysis has been determined that the difference between the time of invention of a new product or technology and the time of its application, as well as diffusion into the domestic economy, is connected with different trajectories of business cycle. A comparative analysis of competitive advantages in the implementation of innovation in Finland, Switzerland and Ukraine was carried out through the prism of the factors, which determine the competitiveness of innovations, and the factors, which are not conducive to the implementation of entrepreneurial activity. It has been determined that entrepreneurial activity in the leading countries is most hampered by economic factors, and in Ukraine – by social and political factors. The low innovative capacity compared with Finland and Switzerland in the domestic economy is associated with a weak innovation infrastructure.

Keywords: innovation, innovation, innovation susceptibility, diffusion of innovations, competitiveness.

Fig.: 1. **Tbl.:** 4. **Bibl.:** 24.

Zyza Olena O. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Economic Theory, Director of the Educational-scientific Institute of Economics and Business of Donetsk National University of Economy and Trade named after M. Tugan-Baranovsky (13 Kurchatova Str., Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region, 50042, Ukraine)

E-mail: 77zuzuka@mail.ru

Інновації в розвитку будь-якого сучасного суспільства набувають все більшого значення. Адже вони можуть надати конкурентні переваги і забезпечити високі прибутки на певний період часу не лише окремому підприємству, але й економіці загалом. Для України це актуально як ніколи, оскільки на теперішній час гостро стоїть питання подолання наслідків чергової кризи та пошуку шляхів стабільного економічного зростання, в основі якого лежить саме розвиток інновацій.

Проблемі інновацій та їх поширенню присвячена велика кількість праць як вітчизняних, так і іноземних учених. Інновації лежать в основі довгих циклів економічної кон'юнктури автором яких є М. Кондратьєв. Взаємозв'язок інновацій та довгих хвиль економічного розвитку в межах минулого і сучасного дослідив Масакі Хіроока. А. Акаев та А. Рудської прогнозують, що синергетичний ефект нового покоління інновацій позитивно впливатиме на економічний розвиток як такий. Їх підтримують прихильники еволюційної теорії розвитку інновацій: Г. Менш, Д. Сахал, К. Фрімен, А. Кляйнкнехт, Г. Тард, Ф. Ратцел, Л. Фробеніус, Е. Роджерс, які одними з перших визначили і дослідили поширення інновацій у різних країнах. Що ж стосується вітчизняних дослідників, то Антонюк Л. Л., Поручник А. М., Савчук В. С., Романчиков В. І., Коваль В. В., Дем'янчук М. А., Баранчев В. П., Масленнікова Н. П., Мішин В. П. досліджували як безпосередньо інновації, так і способи управління ними в економіці України. Проте не було приділено уваги особливостям сприйняття інноваційних продуктів у вітчизняній економіці на окремих траєкторіях ділового циклу та крізь призму її конкурентоспроможності.

Як відомо, коли винаходи попадають на ринок у формі нового продукту, вони перетворюються на інновації.

Автори Антонюк Л. Л., Поручник А. М., Савчук В. С. обґрунтовують різницю між поняттями «винахід», «відкриття», «нововведення» та «інновації» та вважають, що інновація має місце тоді, коли «її поява і поширення (або несприйняття) в економіці безпосередньо пов'язані з економічною оцінкою відповідної новинки з погляду як витрат на неї, так і її ринкового потенціалу» [1].

У табл. 1 продемонстровано періоди появи винаходів і їхнього перетворення на інновації.

Дані табл. 1 показують, що інтервал між появою винаходу та появою інновації поступово скорочується. Очевидно, що минулі винаходи є основою наступних і успішно інтегруються один в одного.

Будь-яка інновація, що була сприйнята на ринку і знайшла своїх споживачів, дозволяє отримати певну монополію і встановлювати високі ціни. Проте вона буде приносити дивіденди новатору до тих пір, поки інноваційний продукт не стане масово доступним.

Показовим є приклад виникнення дзеркала у майже тому вигляді, яким ми користуємося їм сьогодні, тобто скла, що покрите тонким шаром певного металу. Вважається, що таке дзеркало вперше виникло у 1279 р. у Італії, коли францисканець Джон Пеккам спробував покрити скло тонким шаром свинцю. Виробництво дзеркал аж до 17 століття трималося в таємниці, тому цей продукт мав високу ціну і був доступний лише заможним людям. Проте з відкриттям таємниці та зі зміною технології його виробництва у Франції до 18 століття воно стало звичним для більшості парижан, що спричинило зниження його ціни [3].

Інноваційна сприйнятливість – це здатність до створення, передачі та застосування інновацій. Вона відрізняється з точки зору споживачів і виробників. На рис. 1 визначено різні категорії виробників і споживачів щодо їхнього сприйняття нововведень та інновацій. Так, виробники-ініціатори сприяють виробництву абсолютно нових продуктів. Виробники, що сприяють інноваціям, переважно погоджуються на запозичені, перевірені часом інновації. Що ж до тих, хто заперечують або протидіють, то це категорія консерваторів, яким у принципі важко перебувати і змінитися.

Стосовно споживачів нових продуктів, то їхній категоріальний поділ пов'язаний із життєвим циклом інновацій. Так, споживачі-новатори (технічні ініціатори) забезпечують 2,5% продажів інновацій ще тоді, коли вони з'являються як дослідні зразки. Ранні послідовники (стратегі) забезпечують 12,5% продажів інновацій на етапі, коли відпрацьовуються, запускаються партії товарів, починається дрібносерійне виробництво. Рання більшість (прагматики) забезпечують 34% продажів нововведень, коли швидко нарощується випуск супутніх

Таблиця 1

Інтервал між винаходом і його впровадженням [2]

Відкриття	Рік появи відкриття	Рік практичної реалізації	Інтервал (роки)
Фотоапарат	1727	1839	112
Телефон	1820	1876	56
Радіо	1867	1902	35
Радар	1925	1938	13
Комп'ютер з пам'яттю	1945	1949	4
Мобільний телефон	1957	1973	16
Інтегральна схема	1958	1961	3
Мікропроцесор	1968	1970	2
Персональний комп'ютер	1972	1974	2
Цифровий фотоапарат	1975	1976	1

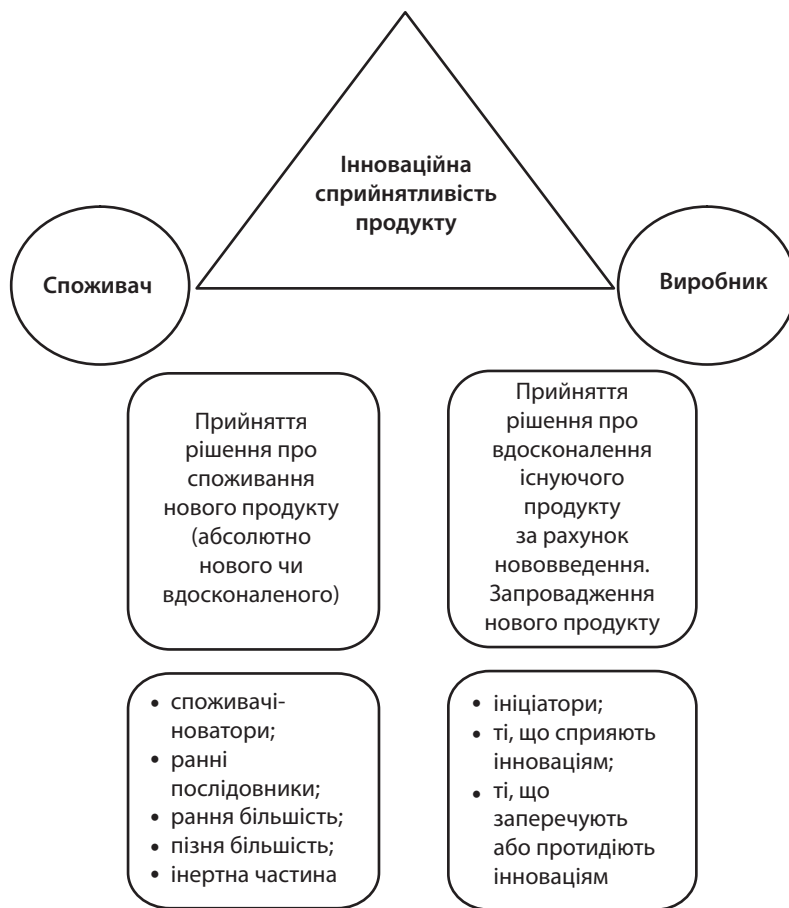

Рис. 1. Інноваційна сприйнятливості продукту виробниками та споживачами

Джерело: складено за [4].

товарів і послуг, основний продукт поступово перетворюється на цілісний продукт. Пізня більшість (консерватори) теж забезпечують 34% продажів, при цьому продукт має бути надійним, ціни визначеними і зниженими. Інертна частина (скептики) забезпечують 16% продажів лише тоді, коли продукт має помірні ціни і високу надійність. Отже, зародженню ринку інноваційного продукту сприяють технічні ініціатори, розвитку – стратеги та прагматики, а занепаду – консерватори і скептики [4].

Розглядаючи питання інноваційного сприйняття, слід торкнутися теорії та поняття «дифузія інновацій», що вперше було вивчено французьким соціологом Г. Тардом і німецькими й австрійськими антропологами Ф. Ратцелем і Л. Фробеніусом. Популяризатором даної теорії, яка намагається пояснити як, чому і з якою швидкістю нові ідеї та технології поширюються через різні культури, став американський соціолог Е. Роджерс у 1962 р. завдяки своїй книзі «Дифузія інновацій». Він визначав «дифузію» як процес, через який інновація протягом певного часу передається через певні канали серед членів соціальних систем [2].

Швидкість та межа дифузії інновацій обумовлюється неперервністю інноваційного процесу [5]. Процес появи і впровадження (поширення) інновацій має циклічний характер. А. Акаєв та А. Рудської у своїй спільній статті, присвяченій зв'язку інновацій та економічно-

го зростання, зазначили, що японський вчений Масааки Хіроока ще у 2006 р. довів, що існує тісний кореляційний зв'язок нововведень і великих циклів Кондратьєва. Цей вчений визначив логістичні траєкторії «інноваційної парадигми», за яких [6]:

- 1) інновація виникає з певного винаходу чи наукового відкриття;
- 2) розробляється і передається безпосередньо у виробництво, де і освоюється;
- 3) відбувається інтенсивна дифузія інноваційного продукту на ринок.

А. Акаєв та А. Рудської зазначили, що депресія запускає процес застосування інновацій, тобто першу логістичну траєкторію. А кластери базисних технологій приводять до виникнення нових галузей і, своєю чергою, запускають черговий великий цикл Кондратьєва [6].

До подібних висновків прийшли такі вчені, як Г. Менш, Д. Сахал, К. Фрімен, А. Кляйнкнехт та інші прихильники еволюційної теорії розвитку інновацій [1].

Водночас остання логістична траєкторія, тобто дифузія інновацій, строго синхронізується зі зростаючою хвилею кондратьєвського циклу і досягає свого дозрівання в межах його найвищого піку [6]. Проте з цього періоду певна монополія на користування вигодами від освоєння інновацій зникає, і інновація стає доступною більшій кількості бажаючих нею скористатися.

Прикладом сприйняття та дифузії інноваційних продуктів є вітчизняний ринок телекомунікацій, особливо мобільний зв'язок, що найбільш інтенсивно розвивається в Україні та у світі.

Вітчизняний ринок мобільного зв'язку формувалася таким чином:

1993 р. – *зародження* – початок комерційної експлуатації Українсько-німецько-голандсько-данським спільним підприємством «Український мобільний зв'язок» (УМЗ) мережі аналогового зв'язку в стандарті NMT-450 [7].

1995 р. – *формування* – вихід на ринок ТзОВ «Голден Телеком» (Golden Telecom GSM) [8; 9].

1997 р. – *формування* – поява ЗАТ «Київстар Дж. Ес. Ем» (Kyivstar GSM) [10].

1998 р. – *формування* – поява ЗАТ «Українські радіосистеми» (WellCom, Mobi GSM). Пізніше з'явилося ЗАТ «Цифровий стільниковий зв'язок» (DCC) [9; 11].

2005 р. – *формування* – поява ТОВ «Астеліт» (TM life:) [11; 12].

Розвиток ринку, на думку автора, почався у квітні 2006 р., коли ТОВ «Астеліт» (TM life:) заявило про приєднання до нього ЗАТ «Цифровий стільниковий зв'язок» (TM DCC) «з метою оптимізації внутрішніх бізнес-процесів обох підприємств» [12].

Основними гравцями даного ринку є ПАТ «МТС Україна» (колишній ЗАТ «Український мобільний зв'язок» (УМС)) і ЗАТ «Київстар Дж. Ес. Ем», які забезпечували та забезпечують послугами мобільного зв'язку понад 90% усього ринку. У процесі розвитку ринку змінювалася структура акціонерів зазначених лідерів. ЗАТ «Український мобільний зв'язок» (УМС) був проданий компанії «МТС», і компанія неодноразово пройшла ребрендинг (зараз назва бренда – Vodafone). У 1997 р. іноземним інвестором компанії «Київстар» стала норвежська компанія Telenor, а пізніше – російська «Альфа» [13].

Окрім зміни власників і ребрендингу компаній, ринку мобільного зв'язку характерні також зміна послуг, які вплинули на попит на даному ринку [14].

Еволюцію послуг мобільного зв'язку України слід розглядати крізь призму зміни системи його поколінь. У *табл. 2* зазначено також період, у межах якого відбувалися та відбуваються розробка, впровадження у світі та в Україні цих систем.

Аналізуючи дані *табл. 2*, можна зазначити, що, вочевидь, різниця між розробкою і безпосереднім впровадженням цих систем у світі незначна, порівняно з їхньою розробкою і впровадженням в Україні. Щодо перших трьох систем причина зрозуміла: Україна у період впровадження системи 1G у світі знаходилася у складі СРСР, крім того, перший оператор мобільного зв'язку, який міг би цю систему запровадити, з'явився на ринку якраз у 1993 р. (УМС). Мобільний зв'язок в Україні демонструє дифузії інновацій, яка в межах циклічності світової економіки знаходилася на траєкторії зростання, а в межах циклічності вітчизняної економіки дана інновація лише запроваджувалася в межах траєкторії депресії. Порівняно інтенсивний розвиток ринку з 1995 р. вказує на помірно високу інноваційну сприйнятливості даного інноваційного продукту.

Таблиця 2

Еволюція послуг мобільного зв'язку України

Система поколінь мобільного зв'язку	Період		
	Розробки, рр.	Впровадження у світі, рр.	Впровадження в Україні (видання ліцензії), рр.
1G	1970-ті	1971–1984	1993
2G	1980-ті	1991	1996
2,5G	1990-ті	1997	невідомо
3G	1990-ті	2002	2015
3,5G	2000	2006–2007	невідомо
4G	2002	2008–2010	2018
5G	2013	розробляється	

Джерело: складено за [2; 15].

Інновації на ринку мобільного зв'язку діючі оператори проводили і проводитимуть в межах модернізації мережі. Як вказують Коваль В. В., Дем'янчук М. А., «для розгортання мереж освоюються нові частоти, використовується тільки новітні технології» [14].

Так, у лютому 2015 р. основні гравці: UMTS. Life:) Україна (тепер Lifecell), Київстар та МТС Україна (тепер Vodafone Україна) отримали ліцензії на впровадження стандарту 3G. Що ж до стандарту 4G, то видання ліцензій планується на 2018 р. [15].

Інноваційну сприйнятливості інноваційних продуктів на інших, менш передових ринках України, не можна охарактеризувати як позитивну. Підтвердженням цьому є нестабільна, а часом і негативна динаміка впровадження та реалізації інноваційних продуктів, як показано в *табл. 3*.

Для того, щоб розглянути основні чинники інноваційної сприйнятливості нововведень у вітчизняній економіці, слід звернутися до порівняння конкурентних переваг у здійсненні інновацій лідерів світової економіки та України (*табл. 4*).

Для порівняльного аналізу конкурентних переваг у межах особливостей інноваційної сприйнятливості в Україні обрано Швейцарію як країну, яка займає першу позицію в рейтингу індексу глобальної конкурентоспроможності, а також Фінляндію як таку, що замикає десятку найконкурентоспроможніших країн світу.

Аналізуючи конкурентні переваги у здійсненні інновацій в Україні, Швейцарії та Фінляндії, спершу слід розглянути, які недоліки має здійснення підприємницької діяльності в зазначених країнах, оскільки саме підприємницька ініціатива лежить в основі успішних інновацій.

Так, у Швейцарії та Фінляндії основні недоліки підприємницької діяльності носять переважно економічний та інституційний характер – податкові ставки та податкове регулювання, обмежувальні норми трудового законодавства, неефективна урядова бюрократія.

Таблиця 3

Впровадження інновацій на промислових підприємствах [16]

Рік	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Впроваджено нових технологічних процесів, процесів	У т. ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	Впроваджено виробництво інноваційних видів продукції ¹ , найменувань	З них нові види техніки	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
2000	14,8	1403	430	15323	631	9,4
2001	14,3	1421	469	19484	610	6,8
2002	14,6	1142	430	22847	520	7,0
2003	11,5	1482	606	7416	710	5,6
2004	10,0	1727	645	3978	769	5,8
2005	8,2	1808	690	3152	657	6,5
2006	10,0	1145	424	2408	786	6,7
2007	11,5	1419	634	2526	881	6,7
2008	10,8	1647	680	2446	758	5,9
2009	10,7	1893	753	2685	641	4,8
2010	11,5	2043	479	2408	663	3,8
2011	12,8	2510	517	3238	897	3,8
2012	13,6	2188	554	3403	942	3,3
2013	13,6	1576	502	3138	809	3,3
2014 ²	12,1	1743	447	3661	1314	2,5
2015 ²	15,2	1217	458	3136	966	1,4

Примітки: ¹ – до 2003 р. нових видів продукції; ² – дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Таблиця 4

Конкурентні переваги у здійсненні інновацій України, Фінляндії та Швейцарії за версією Global Competitiveness Forum станом на 2015 р.

Показник	Швейцарія	Фінляндія	Україна
1	2	3	4
Індекс глобальної конкурентоспроможності	1 (138)	10 (138)	85 (138)
<i>Загальноекономічні показники</i>			
Населення, млн осіб	8,2	5,5	42,6
ВВП, \$	664,6	229,7	90,5
ВВП на душу населення, \$	80675,3	41974	2125,4
Частка у виробництві світового ВВП, %	0,42	0,2	0,3
<i>Фактори, що не сприяють здійсненню підприємницької діяльності, %</i>			
Корупція	0,2	0	14
Політична нестабільність	3,9	9,2	13,2
Інфляція	0,2	0,8	11,9
Неефективна бюрократія	15,6	9,4	11,4
Обмежений доступ до фінансування	7,6	10,5	11,2
Нестабільність уряду	0	1,6	8,2
Податкові ставки	9,3	19,1	7,3
Податкове регулювання	15,6	10,3	6,8
Валютне регулювання	3,4	0	4,5
Нерозвинена інфраструктури	3,2	0,5	2,7
Обмежувальні норми трудового законодавства	14,4	29,4	2,5

1	2	3	4			
Недостатні обсяги інновацій	10,3	8,3	1,6			
Злочинність і крадіжки	0,5	0	1,6			
Погана трудова етика працівників	3,2	0,3	1,5			
Низький рівень охорони здоров'я	0	0	1,3			
Недостатня освіченість працівників	12,5	0,8	0,5			
Фактори, що визначають конкурентоспроможність інновацій						
Показник	Місце	Бали (1–7)	Місце	Бали (1–7)	Місце	Бали (1–7)
Здатність до інновацій	1	6,1	6	5,6	49	4,4
Якість науково-дослідних інститутів	1	6,5	8	5,8	50	4,2
Витрати компаній на дослідження і розвиток	1	6	7	5,4	68	3,3
Співпраця між університетами та промисловістю в дослідженнях і розвитку	1	5,8	2	5,7	57	3,5
Державні закупівлі передових технологічних продуктів	28	3,8	26	3,8	82	3,1
Наявність вчених і інженерів	14	5,1	1	6,1	29	4,7
Відсоток патентних заявок/млн населення	3	313,5	4	291,2	49	3,9

Джерело: складено за [17–19].

Дійсно, у Фінляндії податкове регулювання є найважливішим інструментом державного контролю. Податкові органи мають право дізнання і слідства, крім того, діяльність фінів обкладається великою кількістю податків [20]. Що ж стосується трудового законодавства, то права працівників строго охороняються. Держава вважає бізнесменів і заможних людей більш захищеними. Тому дрібних підприємців – це переважно іммігранти та члени їх сімей – фіни переважно вважають найманими працівниками [21].

У Швейцарії, за даними табл. 4, 15,6% складають і неефективна бюрократія, і податкове регулювання. Перший фактор пов'язаний із обов'язковістю отримання дозволів на здійснення будь-якої діяльності, а також із значною кількістю норм, правил, постанов та іншого, за що самим громадянам і треба платити [22]. Що ж до податкового регулювання, то, можливо, негативна ситуація полягає в порівняно частій (кожного року) зміні податкових ставок громадою міста, кантону, федерації через голосування задля підтримки певних соціальних проектів (збільшення ПДВ на користь страхування на випадок інвалідності з 7,6 до 8%, будівництво шкіл тощо) [23].

В Україні ж на підприємницьку активність найбільш негативно впливають корупція та політична нестабільність. Для порівняння: у 2013–2014 рр. першими трьома негативними факторами для підприємців були обмежений доступ до фінансування, корупція та неефективна бюрократія [24].

У переліку негативних факторів є недостатні обсяги інновацій та недостатня освіченість працівників – як такі, що стосуються безпосередньо теми дослідження. На нашу думку, низький відсоток цих показників, особ-

ливо в порівнянні з Фінляндією і Швейцарією, означає, що інновації впроваджуються і потенційно легко можуть бути прийняті.

Водночас оцінка факторів, що визначають конкурентоспроможність інновацій в Україні, свідчить, що інноваційна сприйнятливість, особливо в порівнянні із обраними країнами-опонентами, досить низька. Найбільш негативним є те, що держава не сприяє прийняттю інновацій, за державними закупівлями передових технологічних продуктів Україна займає 82 місце. Відсоток патентних заявок в Україні майже у 100 разів нижче в порівнянні із Швейцарією та Фінляндією.

ВИСНОВКИ

Отже, сприйнятливість інноваційних продуктів в Україні пов'язана, перш за все, з дифузійною інновацій, оскільки в країні, де невисока здатність до інновацій, прибутковіше застосовувати вже перевірений винахід, технологію, продукт, аніж домовлятися з науково-дослідними інститутами. Така ситуація не втішає, адже порівняно велика кількість інженерів і вчених та порівняно висока освіченість працівників має стимулювати інновації. Оскільки інновації часто потребують значних капіталовкладень і матеріальної підтримки, саме держава повинна, передусім, сприяти подоланню факторів, що заважають здійснювати підприємницьку діяльність (корупція, політична нестабільність, інфляція). А також посилювати інфраструктуру інновацій та стимулювати співпрацю між науково-дослідними інститутами та підприємствами заради розробки необхідних продуктів наукової діяльності для виробництва та підвищення ефективності інноваційної діяльності. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Антонюк Л. Л., Поручник А. М., Савчук В. С.** Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія. Київ: КНЕУ, 2003. 394 с.
2. Вільна енциклопедія. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
3. Історія дзеркала: від стародавності до наших днів. URL: <http://polynet.com.ua/istoriya-dzerkala-vid-starodavnosti-do-nashih-dniv.html>
4. **Баранчєєв В. П., Масленникова Н. П., Мишин В. П.** Управление инновациями. М.: Высшее образование, 2009. 712 с.
5. **Козик В. В., Панкова Л. А., Даниленко Н. Б.** Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 406 с.
6. **Акаєв А., Рудскої А.** Синергетический эффект NBIC-технологий и мировой экономической рост в первой половине XXI века. *Экономическая политика*. 2014. № 2. С. 25–46.
7. **Ляшенко Л., Садюк В.** Стан монополізму та конкуренції на ринку мобільного стільникового зв'язку. URL: <http://www.amcu.gov.ua/papers/2002/issue2/lyashenkosadyuk.html>
8. **Степанчиков С.** Комісія для галочки. *Дзеркало тижня*. 2004. № 51. URL: <http://www.zn.kiev.ua>
9. **Владимиров В.** Янычары на марше. *Бизнес*. 2004. № 1-2. С. 108–109.
10. **Дубогриз Є.** Москва на дроті. *Галицькі контракти*. 2005. № 47. URL: <http://www.kontrakty.com.ua/show/ukr/article/34/4720056465.html198>
11. Компанія Астеліт. URL: <http://www.life.com.ua>
12. Бренд по имени «Украина». URL: http://www.business.ua/companies/brend_po_imeni_ukraina-349480/
13. **Романчиков В. І.** Основи наукових досліджень: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2007. 254 с.
14. **Коваль В. В., Дем'янчук М. А.** Моделювання перспектив розвитку підприємництва на ринку телекомунікаційних послуг. *Економічні інновації*. 2015. Вип. 59. С. 135–141.
15. Что такое 1G, 2G, 3G, 4G и все что между ними. URL: <https://habrahabr.ru/post/112535/>
16. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
17. World Economic Forum. Global Competitiveness Index. Country/Economy profiles. Ukraine. URL: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index/country-profiles/#economy=UKR>
18. World Economic Forum. Global Competitiveness Index. Country/Economy profiles. Finland. URL: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index/country-profiles/#economy=FIN>
19. World Economic Forum. Global Competitiveness Index. Country/Economy profiles. Switzerland. URL: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index/country-profiles/#economy=CHE>
20. **Стецьмащук А. М.** Державне регулювання економіки: навч. посіб. Тернопіль: ТАНГ, 2000. 315 с.
21. «Оскал» капитализма: Трудовое законодательство Финляндии. URL: <http://www.evrokatalog.eu/lawфинляндия/оскал-капитализма-трудовое-законодательство-финляндии>
22. **Билтон П.** Эти странные швейцарцы: Правительство и бюрократия. URL: http://www.langust.ru/review/xeno_swa.shtml#top#ixzz4aUHjs34b
23. **Вютріх М.** У чому причина успіху Швейцарії? Прямая демократія гарантує помірне споживання грошей платників податків. URL: <http://terhromady.info/international/schweiz-erfolg/>
24. Аналіз індексу конкурентоспроможності України у 2013–2014 рр. URL: <http://infolight.org.ua/content/analiz-indeksu-konkurentospromozhnosti-ukrayini-v-2013-2014-rr>

REFERENCES

- Antoniuk, L. L., Poruchnyk, A. M., and Savchuk, V. S. *Innovatsii: teoriia, mekhanizm rozrobky ta komertsializatsii* [Innovation: theory, mechanism of elaboration and commercialization]. Kyiv: KNEU, 2003.
- Akayev, A., and Rudskoy, A. "Sinergeticheskiy effekt NBIC-tekhnologiy i mirovoy ekonomicheskoy rost v pervoy polovine XXI veka" [A synergistic effect of NBIC technologies and global economic growth in the first half of the XXI century]. <http://iep.ru/files/text/policy/2014-2/akaev-rudskoy.pdf>
- "Analiz indeksu konkurentospromozhnosti Ukrainy v 2013-2014 rr" [Analysis of competitiveness index of Ukraine in 2013-2014]. <http://infolight.org.ua/content/analiz-indeksu-konkurentospromozhnosti-ukrayini-v-2013-2014-rr>
- Barancheyev, V. P., Maslennikova, N. P., and Mishin, V. P. "Upravleniye innovatsiyami" [Innovation management]. http://stud.com.ua/16639/investuvannya/zhittyeviy_tsikl_priynyattya_innovatsiy_nih_produktiv_novih_tehnologiy_innovatsiy_na_sprinyatlivist_spozhyvach#79
- "Brend po imeni «Ukraina»" [The brand "Ukraine"]. http://www.business.ua/companies/brend_po_imeni_ukraina-349480/
- Bilton, P. "Eti strannyye shveysartsy: Pravitelstvo i biurokratiya" [These strange Swiss: Government and bureaucracy]. http://www.langust.ru/review/xeno_swa.shtml#top#ixzz4aUHjs34b
- Ctepanchykov, S. "Komisiia dlia halochky" [The Commission for show]. *Dzerkalo tyzhnia*. <http://www.zn.kiev.ua>
- "Chto takoye 1G, 2G, 3G, 4G i vse, chto mezhdu nimi" [What is 1G, 2G, 3G, 4G, and everything in between]. <https://habrahabr.ru/post/112535/>
- Dubohryz, Ye. "Moskva na droti" [Moscow on the wire]. *Halytski kontrakty*. <http://www.kontrakty.com.ua/show/ukr/article/34/4720056465.html198>
- Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>
- "Istoriia dzerkala: vid starodavnosti do nashykh dnev" [History mirrors: from antiquity to the present day]. <http://polynet.com.ua/istoriya-dzerkala-vid-starodavnosti-do-nashih-dniv.html>
- Kozyk, V. V., Pankova, L. A., and Danylenko, N. B. *Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny* [International economic relations]. Kyiv: Znannia, 2008.
- Koval, V. V., and Demianchuk, M. A. "Modeliuvannia perspektiv rozvytku pidpriemnytstva na rynku telekomunikatsiynykh posluh" [Modeling of prospects of development of entrepreneurship on the market of telecommunication services]. *Ekonomichni innovatsii*, no. 59 (2015): 135-141.
- Kompaniia Astelit. <http://www.life.com.ua>
- Liashenko, L., and Sadiuk, V. "Stan monopolizmu ta konkurentsii na rynku mobilnoho stilnykovoho zviazku" [The state of monopoly and competition in the mobile cellular communication market]. <http://www.amcu.gov.ua/papers/2002/issue2/lyashenkosadyuk.html>
- "Oskal" kapitalizma: Trudovoye zakonodatelstvo Finlyandii" ["Grin" capitalism: the Labor law of Finland]. <http://www.evrokatalog.eu/lawфинляндия/оскал-капитализма-трудовое-законодательство-финляндии>
- Romanchykov, V. I. "Osnovy naukovykh doslidzhen" [Fundamentals of scientific research]. http://bookss.co.ua/book_nauka-i-naukovi-doslidzhennya_839/7_6.1.-vidkrittya-vinahodi-promislovi-zrazki-tovarni-znaki-znaki-obslugovuvannayasorti
- Stelmashchuk, A. M. *Derzhavne rehuliuivannia ekonomiky* [Government regulation of the economy]. Ternopil: TANH, 2000.
- Vladimirov, V. "Yanychary na marshe" [Janissaries on the March]. *Biznes*, no. 1-2 (2004): 108-109.
- Vilna entsyklopediia. Vikipediia. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

Viutrikh, M. "U chomu prychna uspihku Shveitsarii? Priama demokratiia harantuie pomirne spozhyvannia hroshei platnykiv podatkiiv" [What is the reason for the success of Switzerland? Direct democracy guarantees moderate use of tax money]. <http://terhromady.info/international/schweiz-erfolg/>

"World Economic Forum. Global Competitiveness Index. Country" Economy profiles. Finland. <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index/country-profiles/#economy=FIN>

"World Economic Forum. Global Competitiveness Index. Country" Economy profiles. Switzerland. <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index/country-profiles/#economy=CHE>

"World Economic Forum. Global Competitiveness Index. Country" Economy profiles. Ukraine. <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index/country-profiles/#economy=UKR>

УДК 330.341.1:338.23

ИЗМЕРЕНИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ: ОЦЕНКА ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ПАТЕНТОВ НА ОСНОВЕ ИНТЕГРАЛЬНОГО ИНДЕКСА

© 2017 ГРИЦУЛЕНКО С. И.

УДК 330.341.1:338.23

Грицуленко С. И. Измерение интеллектуальной собственности: оценка технологических патентов на основе интегрального индекса

Общепризнанными инструментами решения практических задач управления инновационными процессами являются измерение и анализ результатов интеллектуальной (научно-технической) деятельности. С этой целью в статье определяется интегральный индекс сравнительной оценки технологических патентов в качестве одного из аналитических индикаторов инновационного развития экономики. Обоснована значимость системы информационного обеспечения для успешности проведения оценки технологических патентов, сформированной на основе баз данных, учтённых и не учтённых в балансе интеллектуальных прав. Исследованы особенности формирования и специфика хозяйственного использования портфеля технологических патентов, исходя из чего, выявлены количественные и качественные показатели, наиболее значимые для характеристики портфеля технологических патентов с позиции содержания и функционирования на национальном и глобальном рынках высоких технологий. Обозначен подход к расчету интегрального индекса технологических патентов, указаны направления его практического применения.

Ключевые слова: результаты интеллектуальной (научно-технической) деятельности, интеллектуальная собственность, технологический патент, интегральная оценка.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Библ.:** 15.

Грицуленко Светлана Ивановна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики предприятия и корпоративного управления, Одесская национальная академия связи им. А. С. Попова (ул. Кузнечная, 1, Одесса, 65029, Украина)

E-mail: gsi0910@yandex.ru

УДК 330.341.1:338.23

UDC 330.341.1:338.23

Грицуленко С. И. Вимірювання інтелектуальної власності: оцінка технологічних патентів на основі інтегрального індексу

Загальновізаними інструментами вирішення практичних завдань управління інноваційними процесами є вимірювання й аналіз результатів інтелектуальної (науково-технічної) діяльності. З цією метою у статті визначається інтегральний індекс порівняльної оцінки технологічних патентів як один з аналітичних індикаторів інноваційного розвитку економіки. Обґрунтована значущість системи інформаційного забезпечення для успішності проведення оцінки технологічних патентів, сформованої на основі баз даних, урахованих і неврахованих у балансі інтелектуальних прав. Досліджено особливості формування і специфіку господарського використання портфеля технологічних патентів, виходячи з чого, виявлені його окремі його оцінки. З урахуванням напрацьованого позитивного досвіду у вимірюванні інтелектуальної власності виявлені кількісні й якісні показники, найбільш значущі для характеристики портфеля технологічних патентів з позиції змісту та функціонування на національному і глобальному ринках високих технологій. Позначено підхід до розрахунку інтегрального індексу технологічних патентів, вказано напрямки його практичного застосування.

Ключові слова: результати інтелектуальної (науково-технічної) діяльності, інтелектуальна власність, технологічний патент, інтегральна оцінка.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 15.

Грицуленко Світлана Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та корпоративного управління, Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова (вул. Ковальська, 1, Одеса, 65029, Україна)

E-mail: gsi0910@yandex.ru

Grytsulenko S. I. The Measurement of Intellectual Property: Evaluation of Technological Patents Based on the Integral Index

The acknowledged tools for solution of practical tasks of management of innovative processes is the measurement and analysis of results of the intellectual (scientific and technical) activities. To this end, the article defines an integral index of comparative evaluation of technological patents as one of analytical indicators of the innovation development of economy. The importance of system of information management for the efficiency of evaluation of technological patents, formed on the basis of the databases, accounted and not accounted in the balance of the intellectual property rights, has been substantiated. The characteristics of formation together with the specificity of economic use of the portfolio of technological patents have been explored, proceeding from which its particular estimates have been identified. Considering the accumulated positive experience in measuring the intellectual property, quantitative and qualitative indicators have been identified, which are the most significant for characteristics of portfolio of technological patents from the position of the contents and functioning of high technology in both the national and the global markets. The approach to calculating the integral index of technological patents has been outlined, directions for its practical application have been specified.

Keywords: results of the intellectual (scientific and technical) activities, intellectual property, technological patent, integral evaluation.

Fig.: 2. **Tbl.:** 1. **Bibl.:** 15.

Grytsulenko Svitlana I. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Enterprise Economics and Corporate Governance, Odessa National Academy of Telecommunications named after A. S. Popov (1 Kovalska Str., Odessa, 65029, Ukraine)

E-mail: gsi0910@yandex.ru